

Europese Dienstenrichtlijn zet deur wagenwijd open voor verdere privatisering maatschappelijke voorzieningen

Op 9 november kreeg minister De Geus uit handen van Kartika Liotard, Erik Meijer en Francis Würtz (voorzitter Europese Verenigd-Linksfractie) een manifest tegen de Dienstenrichtlijn aangeboden dat ook ondertekend is door FNV-Bondgenoten. Waar gaat die Dienstenrichtlijn eigenlijk over, en wat is er mis mee? Een antwoord van Johan van den Hout.

Diensten in de hele Europese Unie moeten worden geliberaliseerd, geprivatiseerd of gedereguleerd. Dat is de kern van de Dienstenrichtlijn die is voorgesteld door voormalig Eurocommissaris Bolkestein. Het doel ervan is een vrijer verkeer van diensten binnen de EU mogelijk te maken, met name door het afschaffen van 'onnodige' bureaucratie. Tegenstanders van de Dienstenrichtlijn vrezen vooral voor een race naar het laagste punt waar het gaat om lonen, arbeidsvoorwaarden en kwaliteit van de dienstverlening.

De Dienstenrichtlijn heeft betrekking op alle economische diensten. In de inleiding laat Bolkestein uitleggen wat dat betekent: 'Een zeer breed scala van activiteiten, zoals beheersadviezen, certificatie en testen, onderhoud, de reiniging en beveiliging van kantoren, reclamediensden, arbeidsbemiddeling, inclusief uitzendbureaus, handelsagenten (tussenpersonen), juridische of belastingadviezen, diensten in verband met onroerend goed, zoals vastgoedmakelaars, diensten in verband met de bouw, archi-

tecten, handel, de organisatie van beurzen, autoverhuur, beveiligingsdiensten, toeristische diensten, inclusief reisbureaus en gidsen, audiovisuele diensten, sportcentra en pretparken, diensten in verband met recreatie, gezondheidszorg, thuiszorg, bijvoorbeeld bij ouderen.'

Algemeen geformuleerd stelt de inleiding van de richtlijn: 'Een dienst is elke verrichting waarmee een dienstverrichter aan het economisch leven deelneemt, ongeacht zijn rechtspositie, zijn doel en het betrokken gebied van zijn activiteiten.' De conclusie is dus, dat 'dienstverlening' in de visie van de EU niet beperkt is tot het direct afnemen en betalen van een dienst – zoals bij de kapper, een monteur of koeriersdienst – maar dat eigenlijk zowat alles eronder valt, bijvoorbeeld ook onderwijs en gezondheidszorg.

Een aantal diensten is uitgezonderd... En toch weer niet

Een aantal zaken is uitgesloten van de richtlijn. Met name in de

artikelen 17, 18 en 19 worden diensten of situaties beschreven die er niet onder vallen. Het gaat daarbij om zaken die al via een andere richtlijn zijn geregeld, zoals onder andere de energievoorziening, waterdistributie, postdiensten, afvaltransport, privacy en sociale zekerheid. Maar op de uitzonderingspositie van deze zaken zijn ook weer de nodige uitzonderingen gemaakt. Dat maakt het geheel bijzonder ingewikkeld en ook heel moeilijk uitvoerbaar. En het opent de weg naar verregaande liberalisering van diensten die daar – in ieder geval in de visie van de SP – niet geschikt voor zijn.

Onderwijs is bijvoorbeeld zo'n terrein dat in de toelichting genoemd wordt als een activiteit die niet onder de werkingssfeer van de richtlijn valt. Maar: dat geldt alleen voor het deel van het onderwijs waarvoor nergens iets betaald hoeft te worden dat gerelateerd is aan de dienstverlening zelf. In Nederland gaat dat op voor het basisonderwijs en een deel van het voortgezet onderwijs. Voor alles wat daar-

boven zit, wordt door de afnemer wel degelijk betaald (collegedelen, inschrijfgelden, eigen bijdrages). Daarmee voldoet dat deel van het onderwijs niet aan de criteria voor uitsluiting, en valt het dus wél onder de richtlijn.

Eenzelfde probleem is er op andere terreinen. Openbare orde bijvoorbeeld is uitgezonderd van de richtlijn. Maar hier zijn grijze gebieden rond zaken als particuliere beveiliging, particuliere opsporing (privé-detectives) en toezichthouders (stadswachten). Als deze activiteiten in Nederland mogen worden uitgevoerd door bedrijven en als daarvoor betaald wordt, staan ze met deze richtlijn ook open voor buitenlandse dienstverleners.

Ook vervoer van afval valt buiten de richtlijn. Maar ook hier schuilt het probleem in de details: de twee artikelen die de uitzondering regelen, gaan alleen over het transport van afval (en het toezicht daarop) tussen de lidstaten. Het afvaltransport binnen de lidstaten en de uitvoer van afvalstoffen

Foto: Herman Bebers / SP

Duizenden havenarbeiders demonstreerden in september 2003 tegen de liberalisering van het havenwerk. Met succes: de omstreden port package-voorstellen werden afgewezen. De nieuwe Dienstenrichtlijn betekent dat de strijd nu opnieuw gevoerd moet worden.

naar niet-lidstaten vallen daar niet onder. Een afvalboer uit Tsjechië mag in Nederland inzamelen wat hij maar wil en dat per container naar Ghana sturen, als de Tsjechische wetgeving dat toestaat.

Ook voor gezondheidszorg is sprake van een uitzonderings-situatie. Maar ook hier is die verre van volledig: uitgezonderd is alleen de *intramurale zorg*, de zorg waarvoor iemand opgenomen moet worden. De overige zorg valt wel onder de richtlijn.

Een race naar de bodem waar het gaat om milieuvoorschriften en arbeidsvoorwaarden

De belangrijkste angel in het voorstel voor de dienstenrichtlijn is zeker het land-van-oorsprongbeginsel. Dat betekent dat bedrijven uit andere EU-lidstaten in Nederland kunnen komen werken (en andersom natuurlijk), waarbij de loon- en arbeidsvoorwaarden gelden uit het land van oorsprong, en niet de wetten in het land waar

de diensten worden geleverd. Dienstverleners zullen uitwijken naar landen met de minste belemmeringen op het gebied van milieu, de laagste kwaliteitseisen en meest gunstige arbeidsvoorwaarden. De race naar de bodem wordt op die manier ingezet. Zoals nu al de meeste schepen op de zeven zeeën onder Panamese vlag varen, zo zullen tal van dienstverleners plotseling een kantoorje hebben in het putje van Europa. Bedrijven die daar niet aan meedoen, zullen de concurrentieslag verliezen. Bedrijven voor wie zo'n virtuele verhuizing onbegonnen werk is – kleine zelfstandigen vooral – zijn dan de dupe en zullen voordat ze ten onder gaan eerst nog om het hardst roepen om versoepeling van regelgeving zodat zij eerlijk kunnen concurreren met bedrijven uit andere lidstaten. Bij minister Brinkhorst, zo moeten we vrezen, vinden zij hiervoor een gewillig oor.

Over de arbeidsvoorwaarden en –omstandigheden voor Europese bedrijven die hun personeel

in een ander land laten werken verwijst de Dienstenrichtlijn uitvoerig naar de Detacheringsrichtlijn uit 1997. Daarin staan echter alleen regelingen voor de veiligheid op het werk, vakantie- en verlofdagen, gelijke behandeling en ontslagbescherming voor zwangere vrouwen. Voor alle andere arbeidsvoorwaarden geldt het land-van-oorsprongbeginsel. En uit de evaluaties van de Europese federatie van bouwbonden blijkt dat die magere Detacheringsrichtlijn (bedoeld juist om uitbuiting tégen te gaan), in alle landen op grote schaal wordt ontdoken en dat de lidstaten ook geen enkel middel hebben, of willen inzetten, om die richtlijn te handhaven.

Een opmerkelijk gevolg van de Dienstenrichtlijn is verder nog dat hij stiekem de weg open zet naar de liberalisering van het havenwerk, een plan dat vorig jaar na massale en heftige acties werd verworpen. De richtlijn maakt namelijk geen uitzondering voor havenwerk. Ongeschoolde en onderbetaalde bemanningsleden van sche-

pen kunnen zo alsnog worden ingezet voor laad- en loswerk, met alle gevolgen van dien.

Grote lokale gevolgen verdienen aandacht SP-afdelingen

De strijd tegen de Dienstenrichtlijn is nog niet gestreden. Zowel in de lidstaten als in Brussel moet nog veel gedebatteerd worden over dit voorstel waarmee Bolkestein zijn politieke loopbaan afsloot. SP-afdelingen kunnen daarin een eigen rol spelen. Deze nieuwste Europese liberalisering vindt namelijk veel van zijn beslag in de dagelijkse werkelijkheid van gemeenten. Hoe zit het straks met onze zeggenschap over de vuilnis-ophaaldienst? Wat hebben we nog te zeggen over de kwaliteit van badmeesters in het gemeentelijk zwembad? Hoe onderhandelt de wethouder straks met dienstverleners van wie het dichtstbijzijnde kantoor in Praag of Tallin staat? De komende tijd wordt het dan ook zaak de mogelijke lokale gevolgen van de richtlijn goed in kaart te brengen en ook dáár het verzet te organiseren. ●